

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

'S-GRAVENHAGE,
Javastraat 68

28 Februari 1950

FA 1071/18

No. 74377

Bijl.: een

Betr.: Actie C.P.N. onder de
Ned. Middenstanders.

G E H E I M

Hiermede veroorloof ik mij Uwe Excellentie een kort overzicht aan te bieden betreffende de actie, welke door de Communistische Partij van Nederland (C.P.N.) wordt gevoerd onder de Nederlandse middenstanders, met het doel onder deze groep haar invloed uit te breiden.

Daar de feitelijke opzet slechts in kleine kring op hoog partijniveau bekend is en deze nog steeds vanuit één punt voor het gehele land wordt geleid, moge ik U verzoeken - mede in verband met het feit, dat dezerzijds het onderzoek nog niet beëindigd is - dit overzicht te willen beschouwen als een strikt persoonlijke informatie.

(HET HOOFD VAN DE DIENST)

Mr. L. Einthoven.

Z.E. de Minister-President

Z.E. de Minister van Binnenlandse Zaken

Z.E. de Minister van Sociale Zaken

De actie der C.P.N. onder de middenstanders
in 1949

De leiding van de C.P.N. heeft zeer goed begrepen, dat communistische invloed in de middenstand een grote steun kan zijn, moreel zowel als materieel, voor arbeiders, die, om welke redenen ook, in conflict zijn met hun werkgevers. Moreel in die zin, dat de arbeiders zich bij een eventueel conflict gesteund weten door andere bevolkingsgroepen; materieel doordat zij, speciaal wanneer zij voor hun sociale belangen in strijd zijn en hun financiële situatie dientengevolge vaak zeer benard is, weten, dat de levering van de eerste levensbehoeften door de gelijkgezinde, neringdoende kleine zelfstandigen min of meer verzekerd is.

Reeds in 1948, ten zijde van de oprichting van de bekende Comité's voor Vrede, Welvaart en Nationale Onafhankelijkheid, heeft de leiding van de communistische partij dan ook gepoogd vaste voet te krijgen onder de middenstanders en in hun organisaties.

Van de aanvang af waren deze pogingen echter tot mislukking gedoemd, daar de destijds opgerichte comité's reeds aanstonds als communistisch bekend werden.

Derhalve zocht de C.P.N. in 1949 naar nieuwe mogelijkheden tot beïnvloeding van de kleine zelfstandigen en vond deze in detoenemende bezorgdheid van deze categorie over de moeilijker wordende economische situatie der kleine bedrijven.

De bestuurders van de communistische partij meenden terecht, dat deze geestesgesteldheid den middenstander meer ontvankelijk zou maken voor z.g. "neutraal onderling overleg".

In aanmerking genomen, dat de middenstander in het algemeen niet van het communisme is gediend, en vermoedelijk ook lering trekkende uit het verleden, besloot men de actie onder deze groep sterk gecamoufleerd te voeren.

Voor dit werk moest de partij beschikken over personen met een grondig inzicht in de economische moeilijkheden en vraagstukken van de middenstand, terwijl tevens vereist werd, dat zij - ofschoon wellicht geen lid van de partij - sympathiek stonden t.o.v. de doeleinden van de C.P.N.. Daarnaast dienden zij, voor een technisch juiste uitvoering van hun ondermijnende activiteit, begrip te hebben voor de algemene politieke lijn en de tactiek van de partij.

Dergelijke personen zouden te vinden zijn onder de partijgenoten-middenstanders, doch het gevaar van ontdekking maakte een zeer strenge selectie noodzakelijk.

Logischerwijs werd de organisatie van deze, in het geheim te voeren, actie niet toevertrouwd aan de lagere kaderleden, met name de afdelingsbestuurders der C.P.N.. Het waren enkele, door het Hoofdbestuur aangewezen districtsfunctionarissen, welke met de gedetailleerde regeling van deze actie werden belast, terwijl vanuit het Hoofdbestuur zelf tactische aanwijzingen worden gegeven t.a.v. de gedragingen van de partij-agitatoren tegenover de werkelijk neutrale of andersdenkende middenstanders.

Hierin werd bepaald, dat de promotors van op te richten comité's de door hen te beïnvloeden personen nimmer zouden tegenspreken, en dat zij - vooral tegenover minder ontwikkelden - veel vreemde woorden zouden gebruiken, teneinde betrokkenen te overbluffen, met de bedoeling eigen positie te versterken.

Tevens werd bepaald, dat zij zich nimmer mochten inlaten met enigerlei openlijke of besloten politieke demonstratie.

Ten laatste werd hun opgedragen de mogelijkheid tot nader contact steeds open te laten.

De partij-opdracht, welke door de agitatoren moet worden uitgevoerd, houdt o.m. in, dat de middenstand zodanig georganiseerd moet worden, dat hij bereid is op te treden tegen z.i. onwettige maatregelen en ongewenste toestanden. De kleinere middenstand moet worden "opgevoed" tot klassebewustheid, zodat hij zal wensen samen te werken met de arbeiders. Dit dient echter niet op politieke, doch op zakelijke gronden te worden bewerkstelligd.

Uit hetgeen bekend geworden is van de werkwijze van partijleden in een bestaande middenstandsorganisatie blijkt, dat het persoonlijk contact met de individuele middenstanders wordt beschouwd als het voornaamste aangrijpingspunt voor de verbreiding van bepaalde, voor de partij van belang zijnde ideeën.

Hier vooral blijkt het belang van de instructie, welke voor ieder geval afzonderlijk aan de agitatoren wordt gegeven, alvorens zij hun werk beginnen. Een zekere gemakkelijheid in het spreken, verkregen door het nauwkeurig instuderen van het onderwerp, volgens een voorgeschreven gedragslijn, versterkt hun positie en ondersteunt mede de door hen te berde gebrachte argumenten, ook al zouden deze, bij dieper nadenken, niet juist blijken te zijn.

Men trachtte bijvoorbeeld op vergaderingen voorstellen van niet-partijleden, welke niet strookten met de belangen van de partij, aan te houden. Niet-partijleden werden daarha persoonlijk bezocht en, zo mogelijk, op tactische wijze tegen het voorstel ingenomen.

Ook bij voor de C.F.W. welgevallige voorstellen werden de werkelijk neutrale leden beïnvloed door persoonlijk contact, waarbij veelal de psychologische eigenaardigheden van de betrokkenen op sluwe wijze in het geding werden gebracht.

Natuurlijk werd de feitelijke opzet van deze actie door de deelnemende communisten angstvallig verzwegen. In een bepaalde, op bedekt communistisch initiatief opgerichte vereniging van middenstanders werden met grote zorg te goeder naam en faam bekend staande zakenlieden als leden en bestuursleden opgenomen. Zodoende zou men ook tegenover de autoriteiten eerder iets kunnen bereiken, dat ten voordele van de leden strekte. Doordat de partijleden tevoren waren geïnstrueerd, konden zij, door ogenschijnlijk goed gefundeerde voorstellen of bezwaren, de invloed van de partij krachtig handhaven.

Niettemin werd het noodzakelijk geacht, dat de organisatie voldoende partijleden of sympathiserenden telde om - in dringende gevallen - bepaalde voorstellen door te drijven of te doen stranden.

Omtrent de algemene organisatie van deze actie bestond aanvankelijk bij het Partij bestuur van de C.F.N. onzekerheid over de te volgen tactiek. Met name overwoog men of een nieuwe algemene middenstandsvereniging moest worden gevormd, dan wel of men zich zou moeten beperken tot de oprichting van actie-comité's.

Een der organisatoren was van mening, dat een landelijke vereniging wel is waar zeer gewenst was, doch dat de middenstand eerst plaatselijk of rayongewijze diende te worden beïnvloed. De vereniging -landelijk zowel als lokaal - moest naar buiten politiek neutraal schijnen, ook tegenover de leden, en in geen enkel opzicht aan de partij doen denken. Het officiële doel van een zodanige organisatie moest, volgens hem, bestaan in het voeren van strijd tegen (vermeende) onrechtmatigheden van het regeringsapparaat, gezamenlijke strijd tegen het grootwinkelbedrijf en het gezamenlijk oplossen van zakelijke en economische moeilijkheden.

Daar de strijd tegen het grootwinkelbedrijf aan een politieke strijd zou kunnen doen denken, moet daaraan de volgende, zakelijke grondslag worden gegeven:

Als een arbeider weinig verdient, is het inkomen van de kleine zelfstandige dienovereenkomstig. De fabrikant en het grootwinkelbedrijf hebben van loonsverlaging lang niet zo'n groot deel. De fabrikant-producent verdient immers op de arbeider-productiekracht, en de arbeider-consument moet in ieder geval het allernoodzakelijkste kopen. Dit doet hij daar, waar hem het voordeligste aanbod wordt gedaan: in het grootwinkelbedrijf. Derhalve worden de grootbedrijven door de fabrikant in staat gesteld zeer voordelige aanbiedingen te doen, want automatisch vloeit een deel van de winst van het grootbedrijf naar de fabrikant en omgekeerd, omdat de eigenaars wederkerig financieel in elkaars bedrijven zijn geïnteresseerd.

De kleine zelfstandige wordt dus de dupe van loonsvermindering. Hieruit blijkt de noodzaak van samenwerking tussen de middenstand en de arbeiders-klasse.

Of schoon de actie der C.F.N. onder de middenstand nog in een beginstadium verkeert, zijn in verschillende gemeenten reeds contacten gelegd

Het "Haarlems Dagblad" van 15 September 1949 maakt melding van een vergadering van een voorlopig "Comité van Actie", gevormd door enige Haarlemse middenstanders. In een vergadering van dit comité werd door de voorzitter een aanval gedaan op de "weinig integere uitvoering van de Vestingswet Kleinbedrijf en de willekeurige wijze van heffing of vrijstelling van omzetbelasting op bepaalde artikelen." Hierbij werden vele verwijten gericht aan het adres van verschillende ministeries, bedrijfs- en vakgroepen en eigen middenstandsorganisaties.

Hoewel verschillende punten van zijn betoog door andere aanwezigen werden aangevallen waren vrijwel allen het eens met de kern van zijn rede, n.l. "dat vrijwel de ganse middenstand, tengevolge van onevenredige zware lasten, "gebiedsondergraving" door trusts en kapitalistische filiaalbedrijven en door de snel slinkende koopkracht aan de rand van de ondergang geraakt is."

Na langdurige discussie kwam men tot de conclusie, dat:

- a: een nieuwe actie dient te worden ingezet om de kleine zelfstandigen te alarmeren en de bevoegde instanties de redelijke wensen van de bedreigde middenstand met meer nadruk dan tot dusverre onder ogen te brengen.
- b: deze actie gevoerd zal worden via de bestaande vak- en standorganisaties.

Gedurende de vergadering werd het Comité van actie uitgebreid.

Het communistische dagblad "De Waarheid" van 28 September 1949 meldde het verslag van een volgende bijeenkomst van dit comité. Ook hier werd de nodige kritiek op de regering, de wet op de P.B.O. en de verhoging van de omzetbelasting naar voren gebracht. Er werd medegedeeld, dat plannen bestonden tot het houden van soortgelijke contactavonden in Zaandam, Beverwijk, Amsterdam en Noordwijk.

Op 14.10.1949 berichtte "De Waarheid", dat te Beverwijk, op verzoek van enige winkeliers uit die gemeente, door het comité van kleine middenstanders te Haarlem een contactavond was georganiseerd.

Op deze avond werden wederom de wet op de P.B.O., de omzetbelasting en de verminderde koopkracht als onderwerpen van gesprek naar voren gebracht. Men ging over tot de vorming van een comité in Beverwijk, dat ten doel had "de bestaande middenstandsorganisaties te be- wegen een krachtige strijd te gaan voeren tegen de steeds drukken- der wordende maatregelen van overheidswege".

"De Waarheid" van 5 November 1949 gaf een kort overzicht over een vergadering van middenstanders te Koog a/d Zaan. Ook hier werd het woord gevoerd door leden van het Haarlemse comité. Volgens dit verslag lag het in de bedoeling de plaatselijke comité's einde November in Amsterdam bijeen te roepen als voorbereiding voor een landelijke protestvergadering in Den Haag.

Zoals ook bij andere gelegenheden bleek, is ook hier de traagheid **/ingescha-** van de **/partijleden** een grote handicap voor de snelle uitvoering van de **kelde** plannen van de partijleiding. Juist een dergelijke, in het geheim gevoerde actie heeft in geringe mate de spontane steun der betrokken partijgenoten-middenstanders, daar ook hen het werkelijke doel in slechts vage termen wordt uitgelegd.

Ten einde de activiteit voor de naaste toekomst te coördineren en te richten, werd een "urgentie-programma" opgesteld, inhoudende

1. Tegen verplicht lidmaatschap van de vakgroepen.
Voor vrijheid van organisatie.
2. Voor verlaging van de omzetbelasting van 3 op 2%.
Beperking van het weeldetarief voor uitgesproken luxe-verbruik.
3. Tegen huurverhoging en verhoging van de personele belasting.

Voorts werd bepaald, dat de kosten voor zaalhuur, drukwerk enz. zullen moeten worden voldaan door de afdelingen van de partij, binnen wier gebied de betreffende actie wordt gevoerd.

Ofschoon door partijfunctionarissen getracht werd te onderzoeken in hoeverre de C.P.N. reeds thans zou kunnen rekenen op de steun van de middenstand bij eventuele acties der arbeiders, welke onder hun leiding staan, kan voorshands worden aangenomen, dat de actie onder de kleine zelfstandigen verder zal moeten worden uitgebreid, alvorens van enige invloedrijke georganiseerde ondersteuning sprake kan zijn.